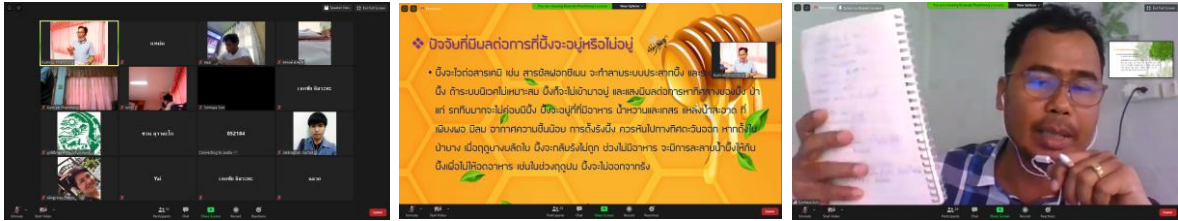

รายงานเสวนา” ผึ้งกับการฟื้นฟูพันธุกรรมพืชพื้นบ้าน”
วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๓ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.
ณ ลานชุมชนบ้านหุแระ ตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

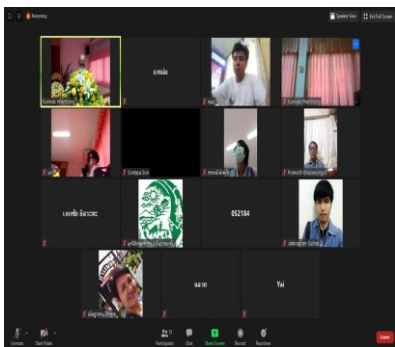
จำนวนผู้เข้าร่วม ๒๔ คน

แลกเปลี่ยนโดย

๑. นายสัญญา ชิตมณี   หัวหน้าโครงการวิจัยผึ้งและชันโรง
๒. นางอุดม พานทอง   วิสาหกิจชุมชนอาเซียนอาศรมบ้านหุแระ
๓. นางโชติรส ศรีระสันต์   ผู้ประสานงานโหนดวิจัย สกว.ท้องถิ่นสงขลา
๔. นายทวี เสนแก้ว   ผู้ประสานงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงผึ้งโพรงไทยบ้านทุ่งโต๊ะห้อยะ
๕. นายเอกรินทร์ หลินเกอ   เกษตรกรตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ดำเนินการเสวนาโดย นายสนธยา แก้วขำ ผู้สื่อข่าวไทยพีบีเอสภาคใต้

■ กล่าวเปิดงาน โดยนายนายวิชัย สาสุนีย์ นายกเทศมนตรีทุ่งตำเสา

- ผมรู้สึกเป็นเกียรติที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรื่องการเลี้ยงผึ้ง ผึ้งเป็นสัตว์มีชีวิตชนิดหนึ่งที่เราไม่ต้องลงทุนในการเลี้ยงมาก เพียงแต่สนใจและดูแลในเรื่องความเป็นอยู่ รวมทั้งการฟื้นฟูป่าเขา ปลูกไม้ดอก เพื่อให้ผึ้งได้มีที่อยู่ที่ดีทำรัง เราต้องเตรียมหลาย ๆ อย่างในการเลี้ยงผึ้ง เทศบาลเมืองทุ่งตำเสา มีงบประมาณปี ๒๕๖๔ จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ กว่าบาท เพื่อให้ทุ่งตำเสาเป็นพื้นที่น้ำหวาน

- สิ่งที่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากพื้นที่ใช้สารเคมี ผึ้งไม่เข้ารัง ยังหาสาเหตุไม่ได้ ทางกลุ่มได้มีการทดลองว่าเหตุผลที่ผึ้งไม่เข้ารังคืออะไร ซึ่งเราต้องศึกษาสิ่งที่เรามองข้าม ในสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ว่าเกิดจากสาเหตุอะไร
- ผึ้งเป็นสัตว์เลี้ยงตามธรรมชาติ หาอาหารไม่น้อยกว่า ๕ กิโลกรัมต่อรัง แต่เราไม่รู้ว่าพืชชนิดไหนที่ผึ้งชอบ พืชชนิดไหนที่ผึ้งไม่ชอบ แต่ส่วนใหญ่ผึ้งจะชอบดอกไม้ที่มีน้ำหวานทุกชนิด

- พื้นที่ฉลุงทำเป็นลำเป็นสัน เริ่มดำเนินการมาสักพักหนึ่งแล้ว มีการต่อยอดอีกมาก ในฐานะผู้บริหารท้องถิ่นได้มีการรับผิดชอบในพื้นที่หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ และหมู่ที่ ๔ ที่มีการปรับปรุงพื้นที่ปลูกเลี้ยงฝัingat ที่ที่สุดของตำบลทุ่งตำเสา เพื่อให้ทุ่งตำเสาเป็นพื้นที่เมืองน้ำหวาน
- ปัญหา ที่เกิดขึ้น คือ ขายผลผลิตไม่ได้ขายไม่ได้ แต่ในความเป็นจริงไม่ใช่ขายไม่ได้ แต่มีการแย่งลูกค้ากันเอง คือ ตักราคา สิ่งเหล่านี้อยากให้กลุ่มรวมตัวและขายในราคาเดียวกัน

■ นายทวี เสนแก้ว ผู้ประสานงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงฝัingat โพรงไทยบ้านทุ่งโต๊ะหะยะ

- ในการเลี้ยงฝัingat ของจังหวัดพัทลุง การเลี้ยงฝัingat โพรงทำให้คนในชุมชนห่วงหาพันธุกรรมฝัingat เพราะฝัingat นิยาค่อนข้างเป็นมิตรกับชุมชน ขึ้นแรกคือรวมกลุ่มกันแล้วขยายจนเต็มพื้นที่ ซึ่งตอนนี้เลี้ยงทั้งชุมชนประมาณ ๑๐,๐๐๐ ริง
- สาเหตุที่เลี้ยงฝัingat เนื่องจากต้องการลดการใช้สารเคมีลง โดยต้องสร้างรั้ววางไว้ตามพื้นที่ที่เหมาะสม ฝัingat จะเข้าไปอยู่ตามฤดูกาลในช่วงเดือนกุมภาพันธ์และเดือนมีนาคม ทำให้ชุมชนมีรายได้เสริม สิ่งที่ได้จริง ๆ คือ ฝัingat ช่วยผสมพันธุ์เกสรดอกไม้ ทำให้พืชติดผลค่อนข้างดีขึ้น และเป็น การลดการใช้สารเคมีได้อย่างแท้จริง
- นโยบายของทางอำเภอสนับสนุนในเรื่องการลดการใช้สารเคมี ใช้ฝัingat เป็นตัวลดการใช้สารเคมี กลุ่มต่าง ๆ ตื่นตัวกันมาก และมีนโยบายในการส่งเสริมให้มีการเลี้ยงฝัingat อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะฝัingat แปลงใหญ่ ในพื้นที่ตำบลพันแตร ควนขนุน และบางแก้ว ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น
- ในการเก็บเกี่ยวน้ำฝัingat มีการฝึกอบรมในการเก็บน้ำฝัingat ให้มีคุณภาพเท่าเทียมกัน ทำให้พี่น้องเกษตรกรและผู้ที่จะบริโภคน้ำฝัingat มีความปลอดภัย และได้ขยายเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นการเพิ่มมูลค่าของน้ำฝัingat
- ได้จัดตั้งกลุ่มธนาคารฝัingat และชันโรงบางแก้ว ภาคใต้ เป็นการรวมตัวของเกษตรกรในการสร้างเสริมรายได้บนฐานทรัพยากรในท้องถิ่นพร้อมกับการดูแลรักษาป่าและสิ่งแวดล้อมและเชื่อมโยงเป็นธุรกิจเพื่อสังคม ด้วยการสืบสานรักษาต่อยอดและพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการขยายผลครอบคลุม ๑๔ จังหวัดภาคใต้ แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ในปี ๒๕๖๒ เริ่มดำเนินการ ๑๐๐ ครัวเรือน ในพื้นที่ ๑,๗๗๒ ไร่ มีฝัingat จำนวน ๙๘๐๐ ริง จำนวน ๕,๙๐๐ กิโลกรัม ซึ่งทางพื้นที่ได้ทำเป็นฐานข้อมูลไว้เพื่อตอบโจทย์ธุรกิจ และเพื่อให้ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่น
- ธนาคารฝัingat เน้นด้านคุณภาพ จะเก็บน้ำฝัingat ปีละ ๑ ครั้ง ในด้านการแปรรูป มีกรมส่งเสริมการเกษตรสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ งานวิจัย มอ. มหาวิทยาลัยทักษิณพัทลุง มหาวิทยาลัยทักษิณสงขลา ร่วมทำงานวิจัยกับชุมชน ปัจจุบันอยู่ระหว่างการศึกษาร่วมกับ มอ. ทำน้ำฝัingat โพรงและชันโรงฝัingat ซึ่งผลงานวิจัยเป็นที่น่าพอใจมาก

- แนวน้อมตลาดน้ำผึ้งไปได้ไกล แต่สินค้ามีไม่เพียงพอ การพัฒนาไปได้เร็วมาก ตอนนี้นักการค้ากำลังพัฒนาน้ำผึ้งเกรดพรีเมียม โดยเฉพาะน้ำผึ้งที่อยู่บริเวณโซนเขา ซึ่งเป็นน้ำผึ้งที่มีคุณภาพที่สุดในประเทศไทย รวมทั้งมีต้นทุนต่ำแต่มีผลตอบรับสูง

แนวทางการทำงานต่อไป

- การศึกษาเรื่องอาหารของน้ำผึ้ง หากต่อไปมีผู้ที่จะเลี้ยงน้ำผึ้งมากขึ้น อาหารของผึ้งจะเป็นอย่างไร ต้องเหมือนภาคอื่นหรือไม่ที่ต้องทำอาหารให้ผึ้งกิน เป็นสิ่งที่ยังไม่เกิดแต่กำลังจะเกิดขึ้น หากมีการเลี้ยงผึ้งกันมากขึ้น จะมีวิธีการแก้ไขอย่างไร ซึ่งตอนนี้มีการเพาะพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ที่เป็นอาหารของผึ้ง ไม่ว่าจะเป็นไม้ยืนต้น พืชสมุนไพร หรือไม้คลุมดิน
- มีการพัฒนาน้ำผึ้งชั้นโรงที่มีสารที่มีคุณสมบัติพิเศษ ซึ่งมีมากในน้ำผึ้งที่อาศัยน้ำหวานจากต้นกล้วยา โดยจำหน่ายขวดละ ๒๐๐ บาท จำนวน
- การเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาน้ำผึ้งของภาคใต้ โดยการรวมกลุ่มคนที่เลี้ยงผึ้งและชั้นโรง ทั้งภาคใต้ทั้งหมดนำเสนอแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน
- กิจกรรมรวมกลุ่มสมาชิก ๑๔ จังหวัดภาคใต้ในช่วงเดือนสิงหาคม คือ เก็บน้ำผึ้งร่วมกัน จัดกิจกรรม กำหนดมาตรฐานน้ำผึ้งโดยกลุ่มและสมาชิก ทำให้เป็นหนึ่งเดียวกัน มีแผนโครงการ เพื่อพัฒนาและต่อยอด และแลกเปลี่ยนกับวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ

■ นายสัญญา ชิตมณี หัวหน้าโครงการวิจัยผึ้งและชั้นโรง

- แนวคิดในการทำวิจัยเพื่อศึกษาพื้นที่ผลิตน้ำผึ้งในพื้นที่ตำบลทุ่งตำเสา ประกอบด้วย ๑๐ หมู่บ้าน โดยภูมินิเวศน์ทางทิศตะวันตกเป็นป่าต้นน้ำ ป่าเขาแก้ว ป่าวังพา ไหลผ่านตำบลทุ่งตำเสาอยู่ตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพสวนยาง ผสมผสาน และทำนาข้าว
- ในปี ๒๕๕๗ ทีมสมาชิกผู้เลี้ยงผึ้งหมู่ที่ ๗,๘,๙ ได้รับการส่งเสริมจากเกษตรตำบล ประสบความสำเร็จมาก เพราะ

ทำให้เกษตรกร ได้จัดทะเบียนเป็นเกษตรกรแปลงใหญ่ ทางกลุ่มจึงมีความสนใจและอยากศึกษาแนวทางการเลี้ยงผึ้งดูบ้าง

- ปัจจุบันเกษตรกรมีผลผลิตราคาตกต่ำ ในพื้นที่หมู่ที่ ๒ , ๓ , ๔ จึงอยากที่จะมีอาชีพเสริม เกษตรกร จึงได้มีการรวมกลุ่มกันในการทำรังผึ้ง และดำเนินการในการเลี้ยงผึ้งจำนวนประมาณ ๕๐ รัง ผลการเลี้ยงในช่วงแรกได้ผลผลิตน้อย ผึ้งทิ้งรัง ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงได้มีการประชุมและร่วมกันทำงานวิจัยว่าทำอย่างไรให้ผึ้งเข้ารังมากขึ้น และได้โจทย์งานวิจัยในการศึกษาระบบนิเวศน์ของตำบลทุ่งตำเสา ว่าเป็นอย่างไร เช่น พันธุ์ไม้ที่เหมาะสมต่อการผลิตน้ำผึ้งเป็นอย่างไร ควรปรับปรุงระบบนิเวศน์อย่างไร และขยายกลุ่มผู้เลี้ยงให้มากขึ้นได้อย่างไร
- การดำเนินงานของทีมวิจัย เลือกหมู่ที่ ๒,๓,๔ ในการศึกษาในระบบนิเวศน์ เพื่อทำความเข้าใจ ชี้แจงกับผู้นำชุมชน ว่ากลุ่มหรือทีมงานจะทำอะไร เพื่อขอการสนับสนุนส่งเสริม

- ผลการศึกษาพบว่าระบบนิเวศน์ มีระบบเชิงเขา ที่เป็นสวนยาง เป็นสวนผสมผสาน เป็นสวนผลไม้ ระบบนิเวศน์ ทุ่งนา ป่า ป่าพรุ คือ ลักษณะของสวนผสมผสานมีพันธุ์ไม้ที่เป็นอาหาร เช่น กล้วย ไม้ยืนต้น สะเดา กระจินเทพา ผลไม้ตามธรรมชาติ สวนสามพ่อของสมาชิกอยู่ใกล้กับป่าธรรมชาติ ทำให้มี ผึ้งบริเวณนั้นค่อนข้างมาก ระบบนิเวศน์ตามบ้านเรือน มีมิ่งคุด ลองกอง สะตอ มะพร้าว หมากรุก พืชผัก พื้นบ้าน เหมร บริเวณทุ่งนาทำนาปีและนาปรัง มีเกสรข้าวและน้ำหวานจากข้าว จำพวกหญ้า เช่น หญ้าวงช้าง หญ้าแพรก ไม้เช่น โตนด หมากรุก กระจินเทพา ตำเสา หว่า มะม่วงป่า มะม่วง ดอกบัว ดอกกระเจต ฯลฯ ในพื้นที่สวนยาง อยู่บริเวณเชิงเขาเชิงควน เกษตรกรส่วนใหญ่ทำแบบเชิงเดี่ยว มีการใช้สารเคมีเป็นส่วนใหญ่ ผึ้งเก็บน้ำหวานจากดอกยาพารา เหมร ต้นชะชะ และมีสวนยางผสมผสาน ซึ่งมีจำนวนไม่มาก พืชที่สำรวจพบ เช่น หมากรุก สะละ หมุย มะพร้าว ข้าป่า สะเดา หมาม ใผ่ หญ้ารีแพร์ ต้นทัง เนียง เหยียง ยางนา กระจินเทพา ขบจิก ไม้ขน ฯลฯ ระบบนิเวศน์ป่าพรุ เป็นป่าอาหาร หรือป่าไม้ใช้สอยหมู่ที่ ๔ ส่วนใหญ่เป็นป่าเสม็ด ซึ่งมีผึ้งอยู่มาก รองลงมาคือไม้กระถินเทพา ตะแบก มะม่วงป่า สวนป่าชุมชนในหมู่ที่ ๓ มีพวกต้นชะชะ ใผ่ ตะเคียนเงาะ พล่า ชะมวง มะไฟ ส่วนใหญ่เป็น ไม้ยืนต้น

ปัจจัยที่เอื้อให้ผึ้งอยู่หรือไม่อยู่

๑. การใช้สารเคมี ระบบนิเวศน์ อากาศ ความชื้นอุณหภูมิพอเหมาะ เสียงต้องไม่ดัง เป็นที่สงบ ที่สำคัญคือมีแหล่งน้ำสมบูรณ์สะอาด
๒. ศัตรูของผึ้งคือ มดแดง จิ้งจก และสารเคมี

แนวทางการทำงาน

- ทดลองการขยายพันธุ์ผึ้ง บริเวณริมคลองต่ำ คลองวาด โดยการปลูกต้นไม้เพิ่มเพื่อเป็นการฟื้นฟูระบบนิเวศน์แบ่งเป็นพืชระยะสั้นระยะยาว รวมทั้งปลูกไม้เป็นต้นตำเสา เพื่อเป็นไม้เชิงสัญลักษณ์ของพื้นที่

■ นางอุดม พานทอง วิสาหกิจชุมชนอาเซียนอาศรมบ้านหุแร่

- กลุ่มอาเซียนอาศรม เริ่มการทำงานเมื่อปี ๒๕๔๒ มีกลุ่มวัยรุ่นกลุ่มหนึ่งรวมกลุ่มกันเพื่อเรียนรู้กัน เรื่องของการเกษตร คือ เกษตรกรรมทางเลือก ภาคใต้ พัฒนาเรียนรู้กับตลาดสีเขียว รวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มออมทรัพย์ฯ และเรียนรู้นอกพื้นที่ ร่วมกับภาคีต่าง ๆ จากวัยรุ่นสู่คนที่มีครอบครัว จากงานวิจัยพัฒนาไปสู่กลุ่มอาเซียนอาศรมบ้านหุแร่ ผ่านบทเรียนร่วมกับ มสธ. และร่วมกับเครือข่าย เกษตรสุขภาพภาคใต้ เครือข่ายเกษตรสงขลา ส่ง การพัฒนากลุ่มครอบครัว จนปัจจุบันรวมตัวกัน ในกลุ่มเพื่อนพี่น้อง ที่อยู่ต่างพื้นที่ เปิดตัวเองไป เรียนรู้กับพี่น้องในพื้นที่หมู่อื่น ๆ

- การทำงานเริ่มจากการแนวคิดในการวางแผนพันธุ์พืช ในการใช้ชีวิต เรียนรู้เรื่องของการตลาด เชื่อมร้อยกับมูลนิธิชุมชนสงขลา โรงพยาบาลหาดใหญ่ รวมทั้งกลุ่มอื่น ๆ จนในที่สุดได้เจอปราชญ์หรือครูในพื้นที่ ได้รู้จักพืชพันธุ์ที่ได้จากการสังเกตว่าอะไรคืออาหารของพืช มีเทศบาลสนับสนุนหนุนเสริมร่วมกันเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน

■ นางโชติรส ศรีระสันต์ ผู้ประสานงานโหนดวิจัย สกว.ท้องถิ่นสงขลา

- สกว.เริ่มดำเนินการในพื้นที่ตั้งแต่ปี ๒๕๕๕ เป็นการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ตอนนั้นเป็นเรื่องชุมชนกับการจัดการทรัพยากรในเรื่องของการจัดการน้ำ ต่อยอดจากพื้นที่โคกม่วง คลองหอยโข่ง และร่วมกับตำบลทุ่งตำเสาที่มีพื้นที่ติดกัน ได้มีการเชื่อมโยงขยายผลไปยังพื้นที่ตำบลทุ่งตำเสา ต่อยอดในเรื่องของการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร
- ระบบนิเวศน์ของตำบลทุ่งตำเสามีความสำคัญ เนื่องจากเป็นพื้นที่ต้นน้ำของกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีคลองวาด คลองตำ เป็นลำคลองสายหลัก คนในตำบลทุ่งตำเสาอาศัยฐานทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิตเป็นส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพสวนยางพารา ทำนา และสวนผลไม้ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องภูมินิเวศน์นา
- เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญ เป็นอยู่ข้าวอยู่น้ำของพื้นที่ทุ่งตำเสา เพราะมีพื้นที่นาที่สำคัญหลงเหลืออยู่มากที่สุดในอำเภอหาดใหญ่
- ระบบเวศน์มีความสำคัญกับฐานวัฒนธรรม เช่น เรื่องของการแห่หมับเดือนสิบ หรือลากพระเดือนห้า รวมทั้งประเพณีไหว้เทียมดา
- การพัฒนาของทุ่งตำเสา ส่งผลให้เกิดปัญหา เช่น สายน้ำที่มีความแห้งแล้ง ขาดแคลนน้ำในการทำนาบางส่วน นโยบายในเรื่องของเส้นทางคมนาคมขนส่ง
- การเข้ามาหนุนเสริมงานวิจัยเป็นแนวทางหนึ่งในการรักษาฐานทรัพยากรของพื้นที่ไว้ เป็นการรักษาฐานชีวิตที่พึ่งพิงของทรัพยากร การรักษาฐานทรัพยากรอย่างรู้เท่าทัน เพื่อรองรับและปกป้องพื้นที่เป็นเรื่องที่สำคัญ การใช้งานวิจัยหรือการศึกษา หรือการตั้งคำถามเป็นสิ่งสำคัญที่ชุมชนต้องค้นหาคำตอบโดยชุมชนเอง
- โครงการฝั่ง เป็นโครงการที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน และเป็นการรักษาฐานทรัพยากรของชุมชนไปด้วย
- ผลจากงานวิจัยประเด็นฝั่ง ทำให้ชุมชนสนใจเรื่องฝั่งกันมากขึ้น เช่น ทำไม้ฝั่งไม่เข้ารัง ย้ายรัง เมื่อศึกษาแล้วทำให้เข้าใจความจริงว่า ปัจจัยการเลี้ยงฝั่งประกอบด้วยอะไรบ้าง เช่น อาหาร น้ำ สารเคมี สิ่งแวดล้อม และความตั้งใจของผู้เลี้ยงเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อได้ศึกษาได้เรียนรู้ สังเกตร่วมกับผู้มีประสบการณ์ในพื้นที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนตำแหน่งที่ตั้งของรัง ซึ่งทำให้ฝั่งเข้ารังมากขึ้น น้ำฝั่งมีปริมาณมากขึ้น ซึ่งทีมวิจัยได้พัฒนาเรื่องของการเลี้ยงอาศัยฐานความรู้และการแลกเปลี่ยนกับทีมวิทยากรหรือผู้รู้ในพื้นที่

- การหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ผ่านมาสันับสนุนโดยสำนักงานหนุนเสริมงานวิจัยฝ่ายท้องถิ่นเพื่อชุมชน ปัจจุบันมีการปรับโครงสร้างองค์กร บทบาทการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกำลังจะสิ้นสุดลง สกว.ปรับตัวเป็นสำนักคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม(สกสว.) และงานวิจัยท้องถิ่นปรับไปขึ้นอยู่กับสำนักงานวิจัยแห่งชาติ (วช.) ซึ่งต้องติดตามสถานการณ์ที่มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างกันไป

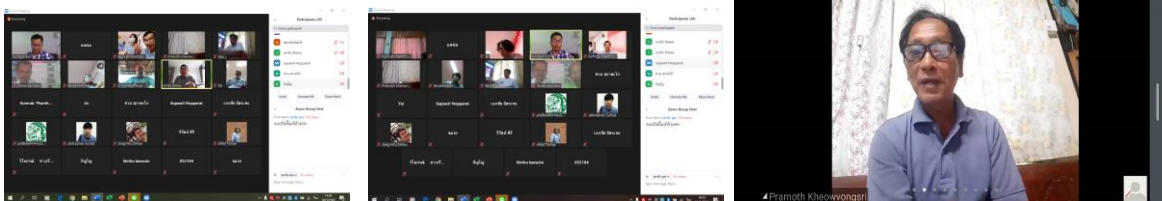
■ สถานการณ์ของผึ้งโดยภาพรวม

- ผึ้งลดลงจากการใช้สารเคมีในธรรมชาติและในแปลงเกษตร
- หากการจับผึ้งแล้วทำให้นางพญาตายหรือได้รับบาดเจ็บ ผึ้งจะสลายรังไปทั้งหมด
- การจับผึ้งหลวง บางกลุ่มใช้วิธีเผา เป็นการทำลายนางพญาของผึ้ง
- การทำลายแหล่งที่อยู่ของผึ้งคือ การเปลี่ยนป่าเบญจพรรณจากป่ายางเป็นสวนยางแทน
- ผึ้งโพรงหรือผึ้งประจำถิ่นจะไม่ไปไหน จะอยู่ประจำที่ ซึ่งแตกต่างจากผึ้งหลวง ที่จะย้ายถิ่นไปตามฤดูกาล
- ในพื้นที่ลุ่มน้ำโคลงยันจะมีผึ้งหลวงจำนวนมาก ต้นไม้ต้นหนึ่งมีผึ้งหลวงประมาณ ๒๐ รัง
- ถ้ามีการเลี้ยงผึ้งในสวนปาล์มน้ำมัน ผลผลิตจะเพิ่มขึ้น ๓๐ เปอร์เซ็นต์

■ บทบาทของผึ้งในการขยายพันธุ์กรรม

- ผึ้งช่วยผสมเกสรที่ดี ทำให้เกิดความหลากหลายของพันธุ์กรรมพืช และทำให้พืชพันธุ์มีผลตก
- การขยายพันธุ์ด้านพันธุ์กรรมพืชดอก พืชผล การติดดอกติดผลดีขึ้น พันธุ์ที่มีเมล็ดทำให้มีเมล็ดเพิ่มขึ้น การผสมเกสรที่เกิดจากผึ้งจะรวดเร็วกว่าการที่มนุษย์ไปขยายพันธุ์
- ผึ้งมีความสำคัญในฐานะผู้ผลิตอาหารของโลก หากไม่มีผึ้ง อาหารของโลกจะลดน้อยลงชนิดลงไป

■ แลกเปลี่ยน/ข้อเสนอแนะ

- ข้อวิตกของนักวิจัยทั่วโลก คือ หากผึ้งหายไปอาหาร ๑๐๐ กว่าชนิดทั่วโลกจะหายไป ผึ้งไม่ได้เป็นแค่เรื่องของการขายน้ำผึ้ง แต่เป็นความยั่งยืนของระบบนิเวศน์และอาหารในท้องถิ่นนั้นด้วย ในต่างประเทศเลี้ยงผึ้งเพื่อการผสมเกสรของไม้ผล การสูญหายของผึ้ง เกี่ยวข้องกับเรื่องของการเปลี่ยนแปลงภาวะอากาศ ในแต่ละนิเวศน์ควรศึกษาชนิดของพืช และพืชผักในการสร้างระบบนิเวศน์ให้กับพื้นที่ หากไม่มีผึ้ง จะทำให้เกิดปัญหา เช่น พืชกว่า ๘๐ ชนิดที่ต้องอาศัยผึ้ง ซึ่งเครือข่ายพื้นที่ในภาคเหนือ กลาง ใต้ อีสาน ต้องให้ความสำคัญต่อเรื่องระบบนิเวศน์เป็นสำคัญ ต้องคิดกิจกรรมในการ

อนุรักษ์ เพื่อศึกษา สร้างจิตสำนึกให้เกิดความสนใจและให้ความสำคัญของผึ้ง ไม่มองว่าเป็นศัตรูพืช พืชจะสูญหายไปจากยาฆ่าแมลง ซึ่งมีเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย เป็นประเด็นใหม่ของเครือข่าย ๔ ภาค อาจนำผึ้งแต่ละท้องถิ่นมาศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งการศึกษาพืชและนิเวศน์ในการสร้างอาหารของ ชุมชนร่วมกันด้วย

- การเชื่อมโยงเรื่องผึ้งกับประเด็นการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว และการทำงานในประเด็นสิทธิ ที่ดินทำกินในเขตป่าอนุรักษ์
- กรณีของผึ้งหลวงจะมีการอพยพ เกิดจากการหาอาหาร ตรงไหนที่มีผึ้งหลวงอยู่ เป็นตัวชี้วัดความอุดม สมบูรณ์ ต้นไม้จะมีลักษณะใหญ่ ผึ้งจะย้ายไปในแต่ละพื้นที่ตามฤดูกาล แล้วจะอพยพกลับมาที่เดิม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีอยู่ของพืชพันธุ์ในแต่ละพื้นที่
- เรา รู้จักผึ้งน้อยๆ แค่ไหน หากเรา รู้จักผึ้งดีจะทำให้กิจกรรมดำเนินการไปได้ด้วยดี ปัญหาที่มีคือ เรื่อง หนึ่งที่บั่นกันคือ ผึ้งไม่อยู่ เนื่องจากเรา ยังไม่รู้จักผึ้งที่ ดีพอ
- การจับผึ้งต้องมีกติกา เพื่อให้มีผึ้งกินไปได้อย่างยาวนานและยั่งยืน
- การทำให้ผึ้งอาศัยอยู่อย่างต่อเนื่อง คือ มีอาหารให้ผึ้งอย่างเพียงพอ เราต้องสร้างพื้นที่ของเราให้มี อาหารมาก เมื่อมีอาหารมากผึ้งก็ไม่ย้ายไปไหนแล้ว ประโยชน์คือ ได้ความสวยงาม ของดอกไม้มาก ได้ ความหลากหลายทางชีวภาพ พืชบางชนิดเป็นอาหาร พืชบางชนิดเป็นยา ซึ่งทั้งหมดล้วนอยู่บน พื้นฐานของการเข้าใจธรรมชาติ
- คุณภาพน้ำผึ้งที่เราจับ คือ เราต้องจับน้ำผึ้งในระยะที่ได้เกรดมาตรฐาน คำนึงถึงความสะอาด และมี คุณภาพ
- ผึ้งในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลามีประโยชน์อย่างมาก เนื่องจากในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบมีพืชที่เป็น สมุนไพร เช่น บัว เสม็ดขาว ในที่ลุ่มคุณภาพน้ำหวานจะได้มาก
- ไม่จำเป็นต้องหาผึ้งจากที่อื่นมาก แต่ให้มีการจับแยกนางพญาจากรังเดิมไปขยายเพิ่ม แต่ไม่ต้องรีบจับ ควรทิ้งไว้ประมาณ ๑ ปี ทำให้เราไม่ต้องไปหาผึ้งหรือขยายรังเพิ่ม
- การเลี้ยงผึ้งต้องมีการเปลี่ยนนางพญาด้วย เพื่อให้พันธุ์ผึ้งมีความเข้มแข็งและแข็งแรงมากขึ้น เป็น ลักษณะการคัดเลือกพันธุ์กรรมผึ้งไปในตัว

■ สรุปแนวทางการทำงาน

- การขยายพื้นที่เลี้ยงผึ้งให้เพิ่มมากขึ้น ในพื้นที่ทุ่งตาเสา จะขยายไปยังหมู่บ้านอื่น ๆ ให้เพิ่มขึ้น ประมาณ จำนวน ๕๐๐ รัง
- ส่งเสริมการปลูกพืชผักที่ผึ้งกินได้และคนกินได้ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของระบบอาหารและระบบ นิเวศน์
- จัดเป็นการท่องเที่ยวให้คนมาจับผึ้งหรือเก็บน้ำผึ้งด้วยตัวเอง สร้างจุดเด่น เช่น กรณีของผึ้งโพรงที่ปาก แจ่ม จังหวัดตรัง รวมทั้งการศึกษาภูมิปัญญาจากผึ้ง
- มีแปลงขยายพันธุ์พืชที่เหมาะสมที่ผึ้งชอบ เพิ่มพื้นที่อาหาร พืชสมุนไพร ในพื้นที่สวนยาง
- การแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับเด็กเยาวชน เป็นการสานต่อแนวทางการทำเกษตรไปยัง คนรุ่นถัดไป

- การปลูกต้นตำเสา เป็นต้นไม้สัญลักษณ์ และทำให้มีจุดขายคือ น้ำผึ้งทุ่งตำเสาจากดอกตำเสา
- **กล่าวปิดเวทีเสวนา โดยนายนายวิชัย สาสุนีย์ นายกเทศมนตรีทุ่งตำเสา**
- เรื่องผึ้งเป็นความเร้นลับที่ต้องเรียนรู้อีกมาก หวังเป็นอย่างยิ่งว่าให้ทุ่งตำเสาจะเป็นเมืองน้ำหวานจริงๆ ได้ในอนาคต ตอนนี้มีการทำความร่วมมือกับสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 13 สงขลา ในเดือนมิถุนายนนี้จะมีกิจกรรมปลูกต้นตำเสาขึ้น เพื่อให้รื้อฟื้นให้ต้นตำเสากลับมาเป็นพืชเอกลักษณ์ของชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในครั้งนี้ทำให้เกิดความรู้ที่หลากหลายมากขึ้น การทำงานจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกคน
-
- **ปิดเวทีเสวนาเวลา ๑๖.๐๐ น.**

นางสาวปราณี วุ่นฝ้าย บันทึกร
นายกำราบ พานทอง ตรวจทาน